

Porvoon Suomi-Unkari Seura ry 40 vuotta

Historiikki 16.09.2022

Vuonna 1847 lääketieteen tohtori E A Ingman kävi opintomatalla Unkarissa. Sieltä hän lähetti ihailevia kirjeitä Suomettareen unkarilaisten isänmaanrakkaudesta ja unkarin kielen saavuttamasta asemasta. Hän on ensimmäinen henkilö, joka tietoisesti rupeaa puhumaan Suomen ja Unkarin kansojen sukulaisuudesta heimoaатteen mukaisesti.

Suomi-harrastus ja –tuntemus kasvoi ja laajeni Unkarissa vuosi vuodelta. Sen alkulähteet juontavat juurensa niiden kieli- ja sukututkimusmiesten töistä, joiden uurastuksen tuloksena selvisi, että suomalaiset ja unkarilaiset kuuluvat suomalais-ugrilaiseen kansanheimoon, joka alkuaan yhteisestä kehdestä lähteneenä on hajaantunut nykyisille asuinsijoilleen.. Tämän selvittelyn näkyvimpiä hahmoja meidän maassamme ovat olleet mm Elias Lönnrot, Yrjö Koskinen, Julius Krohn ja E N Setälä.

Tätä alkutoteamusta levitettiin yliopistoissa ensin kielenopiskelijoiden, sitten laajempiin piireihin ja kun heistä valmistui opettajia ja tutkijoita, veivät he tietojaan yhä laajemmalle kummassakin maassa. Tästä huolimatta jäi unkarilais-suomalaisten suhteiden kehittäminen varsin suppean kansanosan erikoisharrastukseksi. Suurissa heimokansojen kokouksissa milloin Suomessa, milloin Unkarissa tai Virossa sitä kehitettiin edelleen, mutta se pysyi siitä huolimatta vaatimattomana. Tuttavuuksia solmittiin, kirjeenvaihto maiden välillä laajeni ja matkailukin sai vähitellen vauhtia.

Vuonna 1909 ilmestynyt Kalevalan toinen unkarinkielinen käännös oli merkittävä tapaus maiden nk oppineiden keskuudessa Suomen kielen harrastus levisi varsin laajalle ja Suomi-innostus Unkarissa levisi nopeasti sanoma- ja aikakauslehtiin. Erikoisen laajalle Unkarin kansan keskuuteen levisi tieto Suomesta vasta talvisodan johdosta, joka herätti suurta ihailua ja kunnioitusta rohkeaa ja urhoollista sukulaiskansaa kohtaan. Sanomalehdistön kirjoittelu ja huomio Suomen oloihin oli poikkeuksellisen suuri. Toinen maailmansota ja sitä seurannut rauhanteko katkaisi tämän kehityksen vuosikymmenen ajaksi tunnetuista syistä.

Suomi-Unkari Seuran perustaminen

Suomi-Unkari Seuran perustaminen Helsingissä runsaat 70 vuotta osuu yksiin Helsingin Kesäolympiakisoihin. Rajat aukenivat, maittemme välinen matkailu tapahtui paljolti nk virallisella tasolla unohtamatta joidenkin yksityishenkilöiden välisiä kontakteja maittemme välillä. Unkarin kansallinen lentoyhtiö aloitti melko aikaisessa vaiheessa liikenteen Budapestin ja Helsingin välillä.

Varsin merkittävä virstan pylväs oli presidentti Urho Kekkosen valtiovierailu Unkariin vuonna 1969, jonka seurauksena vuoden 1970 alusta lukien poistui maittemme väliltä viisumipakko. Matkailijavirrat lisääntyivät merkittävästi. Kun matkatoimisto Lomamatkat aloitti seuramatkat Unkariin, tavallinen suomalainenkin

löysi Budapestin ja Balatonin. Kulttuurivaihto vilkastui entisestään, kirjailijavaihto ja kuorovierailut lisääntyivät. Kaupallinen yhteistyö maittemme välillä sai uusia muotoja, vaikkakin kauppaa käytiin vielä Kevsos-sopimuksin bilateraalityyppiseltä pohjalta. Suomi rakensi Labatlanin paperitehtaan ja Alkon säiliöautot rahtasivat Egri Bikavériä janoiselle sukulaiskansalle.

Miksi Porvoolla ei ole ystävyyskaupunkia Unkarissa?

Miksi Suomi-Unkari seuran Porvoon osasto perustettiin vasta vuonna 1982, vaikka monilla porvooolaisilla oli ollut paljon yhteyksiä veljeskansaamme? ”Vanhalla” Porvoon kaupungilla oli hyvin kiinteät yhteydet ystävyyskaupunkeihin, varsinkin Saksan Dinkelsbühliin, Viron Viljandiin ja Ruotsin Lundiin. Kaupungin viralliset edustajat vierailivat toistensa luona säännöllisin väliajoin. Kulttuurivaihto muodostui varsin vilkkaaksi unohtamatta monia henkilökohtaisia ystävyys-suhteita yksityishenkilöiden kesken. Ystävyyskaupunkitoiminta oli silloisen Neuvosto-Viron Viljandin eräänlainen henkireikä länteen, samanlainen yhteys oli myös Porvoon suomalaisen seurakunnan ja Viljandin luterilaisen kirkon välillä.

Vuoden 1997 kuntaliitos loi tilanteen, jossa ”uudella” Porvoolla oli yhtäkkiä 11 ystävyyskaupunkia, joihin yhteydet sittemmin ovat jääneet ehkä Dinkelsbühliä ja Viljandia lukuun ottamatta varsin vaatimattomalle tasolle. Porvoolla ei ollut enää mahdollisuuksia solmia uusia ystävyyskaupunkisuhteita, vaikka asiasta keskusteltiin useita kertoja kaupungin johdon kanssa.

Porvoon yhdistyksen perustaminen

Vuoden 1981 loppupuolella joukko Unkarin ystäviä oli kokoontunut Liisa Veikkolan luo keskustelemaan suomalais-unkarilaisten ystävyys-suhteiden syventämiseksi paikallisella tasolla, ja näin syntyi ajatus oman yhdistyksen perustamisesta. Perustamissopimuksen allekirjoittivat Liisan lisäksi Elsa Törmälehto, Seppo Seppänen ja Terttu Ikonen. Varsinainen perustamiskokous oli tammikuun 7. päivänä 1982 ja läsnä Sillamäen tuvassa oli 32 henkeä. Kokouksen päätteeksi kerrotaan katsotun Tapani Mäki-Panulan johdolla diakuvia Unkarista – uskon vahvistukseksi.

Ensimmäinen vuosikymmen 1982-1991

Toiminta käynnistyi heti vuoden 1982 alusta varsin innokkaasti. Ensimmäisenä puheenjohtaja toimi Liisa Veikkola, sittemmin Pitkänen apunaan intomielinen Unkarin ystävä Elsa Törmälehto. Porvoon yhdistyksen 31 hengen joukko kävi Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksessa saamassa oppia, ja tulos oli sen mukainen. Unkarilainen lapsikuoro vieraili Porvoossa, kuoron kirkkokonsertista nauttii ”täysi sali” ja Karijärven tilaisuudessa oli vielä 400 henkeä. Unkarilainen kansanmusiikkiyhtye Taka keräsi Borgå Gymnasiumin saliin 300 kuulijaa. Alkuvuosien ohjelmassa oli Unkariviikkoo, operettimaailmaa, taidenäyttelyjä ja sinfoniaorkesterin konsertti keräten yli 400 unkarilaisesta musiikista kiinnostunutta. Naislaulajien Unkarin vierailua pohjustettiin ankarasti mm unkarin kieltä opiskelemalla. Porvooolainen musiikkiluokka vieraili Unkarissa, ja samana vuonna vieraili 45 hengen unkarilainen sekakuoro puolestaan Porvoossa.

Näiden vierailujen myötä saatiin runsaasti uusia Unkarin ystäviä merkiten myös yhdistyksemme jäsenmäärän kohoamista lähes sadan hengen tasolle.

Varsin merkittävä oli 18.3.1990 Porvoon urheiluhallissa ensimmäisen valtakunnallisen Unkarin kansallispäivän juhla, jonka järjestäminen uskottiin Porvoon yhdistykselle. Juhlapuhujana tilaisuudessa oli silloinen kulttuuriministeri Anna-Liisa Kasurinen. Porvoon kaupungin taloudellisella tuella juhla onnistui yli odotusten, juhlaikansa oli yli 400 henkeä.

Ensimmäisen vuosikymmenen toiminnan onnistumiseen vaikutti tiettyjen avainhenkilöiden vahva sitoutuminen yhdistyksen työhön. Irene Ketola toimi ensin yhdistyksen varapuheenjohtajana 6 vuotta, sittemmin puheenjohtajana 4 vuotta, ja Seppo Seppänen puolestaan taloudenhoitajana 9 ensimmäistä vuotta. Tärkeää osaa yhdistyksen toiminnassa merkitsi monien henkilöiden, mainittakoon tässä yhteydessä Juhana ja Anu Päivärinta, pyyteetön sitoutuminen toimintaan,

Toinen vuosikymmen 1992-2001

Seuraava vuosikymmen merkitsi eräänlaista vakiintumisen aikaa. Kauden alkuun vietettiin 10-vuotisjuhla, jossa järjestön hopeisella ansiomerkillä muistettiin yhdeksää toiminnan alun vaikuttajaa.

Aktiviteetteja oli runsaasti, kuten suuren suosion saanut operetti-ilta Haikon kartanossa, sukulaiskansojen, emalitaiteen, kansantanssien ja kansallispukujen näyttelyt. Suuri voimainponnistus oli Allegro-musiikkiluokan vierailu Unkarissa ja vuotta myöhemmin koululaisluokan vastavierailu. Ansaittua huomiota sai Domoszlón kuvataideleiri ja sen töiden näyttely Porvoon kaupungintalolla. Operettikonsertti Haikon kartanossa keräsi jälleen kuulijoita täyden salin. Vierailut Unkariin lisääntyivät vuosien myötä, jopa yhdistyksen oma ryhmämatka vuonna 1996 keräsi kahdeksan osanottajaa

Tämän vuosikymmenen näkyvät hahmot yhdistyksen toiminnassa olivat Hely Raitoo, 4 vuotta varapuheenjohtajana ja 13 vuotta yhdistyksen puheenjohtajana. Tässä yhteydessä mainittakoon, että Paula Länsirinne toimi yhdistyksen sihteerinä 9 vuoden ajan.

Kolmas kausi 2002-2011

Kolmas vuosikymmen alkoi Hely Raitoon luotsaamana, pitkään mukana ollut varapuheenjohtaja Kylli Szalai-Junkkila vaihtui Leena Vuorioksi ja sihteerin tehtäviä on säilytetty Ritva Kankaan hartioille. Tätä aikajaksoa ovat leimanneet tanssiryhmien ja kuorojen vierailut, tekstiili- ja valokuvanäyttelyt, mutta uusina toiminnan muotoina ovat vakiintuneet unkarinkielen opiskelu, ruuanlaittokurssit, kuutamoiilat ja yhteiset pikkujouluvietot. Porvoolaisten on ollut helppo osallistua esim Järvenpään tilaisuuksiin tai Suomi-Unkari seuran 60-vuotistilaisuuteen Wanhassa Satamassa vuonna 2010.

Uuteen vuosikymmeneen lähdetään Ann-Cristine Laitisen luotsaaman apunaan Kirsti Savolainen ja Ritva Kangas unohtamatta Terttu Koivua, joka on toiminut taloudenhoitajana 13 tilikauden ajan. Valitettavasti jäsenmäärä on huippuvuosien

tasosta vakiintunut 40 hengen tasolle, mutta toiminnan tiivistämisellä esim Loviisan yhdistyksen suuntaan saataneen toiminnalle uusia aktiviteetteja ja näkyvyyttä.

Neljäs vuosikymmen 2012-2021

Yhdistyksemme neljänteen vuosikymmeneen on mahtunut suuria ja odottamattomia muutoksia niin kotimaassa kuin maamme rajojen ulkopuolella. Euroopan vakautta ovat horjuttaneet eri maiden finanssikriisit, Lähi-idästä alkanut pakolaisongelma, koronavirusepidemia ja kauden lopulla puhjennut Venäjän ja Ukrainan sota.

Unkarissa alkoi vuonna 2010 pääministeri Viktor Orbánin toinen kausi, jota on luonnehtiminen "epävakaan" demokratian kaudeksi. Leimallista on voimakas kansallismielisyys, rajoittavat toimet oikeuslaitosta ja sananvapautta kohtaan. Euroopan Unioni on painokkaasti kritisoinut Unkarin (ja myös Puolan) päätöksiä uhkaamalla sanktioiden käytöllä. Eräät suomalaiset mepit ovat kärjekkäästi käyttäneet Unkaria arvostelevia puheenvuoroja. Tämä kehityskaari on omiaan heikentänyt Unkarin suosiota meillä ja myös päinvastoin.

Unkarissa on jopa esitetty, että Unkarin ja Suomen sukulaisuus on vain tietyn aikakauden keksintö ilman todellisuuspohjaa. Onpa viime aikoina Unkari halunnut lähentyä Turkin suuntaan pyrkien jäseneksi Turkic-yhteisöön. Kiistaton totuus on kuitenkin Unkarin ja Suomen kielisukulaisuus. Maamme väliset yhteydet ovat kestäneet jo vuosisadan verran ilman poliittista painotusta. Suomi-Unkari seurat ovat aina olleet poliittisesti sitoutumattomia.

Tämän vuosikymmenen tapahtumat ovat vaikuttaneet myös Porvoon Suomi-Unkari Seuran toimintaan vähenevänä jäsenmääränä, maittemme välisen kulttuurivaihdon niukkuutena ja ajoittain maittemme välisen matkailun rajallisuutena (lentoyhtiö Malév lopetti toimintansa 2012).

Seuramme neljäs vuosikymmen käynnistyi Ann-Christine Laitisen johdolla, ja hänen jälkeensä johtoon tuli varapuheenjohtajansa Eeva Karjalainen sihteerinä Ritva Kangas. Terttu Koivu jatkaa pitkäaikaisena taloudenhoitajana, nyt 27. vuottaan. Varapuheenjohtajana on toiminut kuuden vuoden ajan Susanna Trey. Vuosikymmenen puolessa välissä tapahtui asteittain tehtävien vaihdot: Puheenjohtajaksi valittiin Raimo Ikonen, varapuheenjohtajana on parin vuoden ajan toiminut Kari Kangas, sihteerinä Ritva Kankaan poismenon jälkeen Hely Raitoo ja sittemmin Mia Soós.

Toimintaa on pyritty pitämään yllä osin entiseen tapaan kuutamono-, viini- ja ruokailloin, pikkujouluja on vietetty ja on saatu nauttia eräistä erinomaisista esitelmistä. "Unkarilaisen hiihtävän pataljoonan matka suomalaisten tueksi talvisotaan ja saapuminen Lapuulle juuri parahiksi välirauhan alettua" järjestettiin yhdessä Porvoon Kansalaisopiston ja Porvoon Reserviupseerikerhon kanssa, lähetystösihteerinä Urkutin esitelmä Unkarin tilanteesta, neljän esitelmän sarja (R Ikonen, Endre Szabó, Hely Raitoo) yhdessä Porvoon Kansalaisopiston kanssa ja juuri ennen pandemiarajoituksia "Unkarinkielen intensiivikurssi", Porvoon Kansalaisopiston myötävaikutuksella opettajana H Alaja, Järvenpään Suomi-Unkari seurasta. Erittäin arvokkaana mainittakoon Terttu Koivun jatkama Unkarin kirjallisuuspiiri, johon osallistui myös loviisalaisia.

Varsin merkittävä tapahtuma oli Terttu Koivun valinta pääyhdistyksemme Suomi-Unkari Seuran hallituksen jäseneksi keväällä 2022 ensimmäisenä porvoolaisena. Kontakteja Loviisan ja Kotkan ystävyysseuroihin on pyritty kohentamaan.

Mietteitä toiminnan kehittämiseksi

Vuosien ajan eräänä teemana on ollut ”Unkari kouluihin”. Mutta, onko Unkari nykynuorisolle kovin trendikäs? Meidän on uskallettava nuorisolle, että unkarin kieltä äidinkielenään puhuvia on ainakin kaksi kertaa niin paljon kuin suomenkielisiä, vaikka tosin Unkarin oma väkiluku on tuskin 10 miljoonaa. Unkarin musiikki- ja taideperinne on vertansa vailla. Budapest on lännempänä kuin Maarianhamina, ja se kaupunkina on hieman liiankin länsimainen ainakin nk "vanhoihin hyviin aikoihin" verrattuna. Muinoin Suomella oli osa Euroopan suurinta järveä Laatokkaa, mutta unkarilaisilla on edelleen Keski-Euroopan suurin järvi Balaton. Budapestin kaupunkikuva ja sijainti Tonavan molemmiin puolin on vertaansa vailla, se eräs Euroopan kauneimpia pääkaupunkeja.

Jos emme saa koulunuorisoa vakuuttumaan Unkarin erinomaisuudesta, kertokaamme metron valmistuneen jo 1896, kertokaa, että Rubikin kuution, hologrammin ja kuulakärkikynän on keksinyt unkarilainen, samoin vetypommin teorian ja monet aikansa Nokia-kännykät oli tehty kenties Unkarin Komaromissa.

Meidän on Suomi-Unkari yhdistyksissä lisättävä näkyvyyttä, panostettava sähköisiin medioihin, parannettava nettisivuja ja tehtävä itsestämme mediatrendikkäitä.

Unkarin ystävien on katsominen valoisasti tulevaisuuteen. Tulevaisuus on nuorisomme käsissä. Heidät olisi saatava vain kerran käymään Unkarissa, ja he varmistaisivat suomalais-unkarilaisten veljeskansojen suhteiden säilymisen ja kehittymisen tässä globalisoituvassa maailmassa.

Raimo Ikonen, 16.09.2022